

Иргэний нисэхийн агаарын навигацийн үйлчилгээний байгууллагаас (CANSO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн чуулга уулзалт 2024 (APC)-д хамрагдсан тайлан /2024.07.08-12/

2024 оны 7 дугаар сарын 19

Улаанбаатар хот

ИНЕГ-ын Санхүү, хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн дарга Д.Хатанбаатар, ИНУТ-ийн дарга Э.Төрбаяр, ИНЕГ-ын Бодлогын хэрэгжилтийн хэлтсийн төлөвлөлт хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Б.Энх-Амгалан, ИНУТ-ийн Хамтын ажиллагааны хэлтсийн гадаад хамтын ажиллагаа хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Ж.Хатанхүү, ИНУТ-ийн Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газрын Нислэгийн хөдөлгөөний менежмент, технологи үйл ажиллагаа хариуцсан мэргэжилтэн Г.Нямбат нар ИНЕГ-ын даргын А/362 тоот тушаалын дагуу 2024 оны 7 дугаар сарын 8-12-ны өдрүүдэд Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Сычуань мужийн Чөндү хотноо Иргэний нисэхийн агаарын навигацийн үйлчилгээний байгууллагаас (CANSO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн чуулга уулзалт 2024 (APC) болон Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас (ICAO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Гуравдугаар уулзалтад (AAC/3) амжилттай оролцлоо. Дээрх уулзалтуудыг БНХАУ-ын Нислэгийн хөдөлгөөн удирдлагын товчоо (ATMB) гардан зохион байгууллаа.

2024 оны 7 дугаар сарын 19

Улаанбаатар хот

УИХ-ийн НИСЭХИЙН АГААРЫН НАВИГАЦИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ БАЙГУУЛЛАГААС (CANSO) ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН АЗИ, НОМХОН ДАЛАЙН БҮСИЙН ЧУУЛГА УУЛЗАЛТ 2024 (APC) БОЛОН ОЛОН УЛСЫН ИРГЭНИЙ НИСЭХИЙН БАЙГУУЛЛАГААС (ICAO) ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН АЗИ, НОМХОН ДАЛАЙН БҮСИЙН АГААРЫН НАВИГАЦИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭГЧДИЙН ХОРООНЫ ГУРАВДУГААР УУЛЗАЛТАД (AAC/3) АМЖИЛТТАЙ ОРОЛЦЛОО.

1. Дорнод

Ази, Номхон далайн бүсийн агаарын навигацийн үйлчилгээний байгууллагаас (CANSO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн чуулга уулзалт 2024 (APC) болон Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас (ICAO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Гуравдугаар уулзалтад (AAC/3) амжилттай оролцлоо.

2. Төлөөлөгчдийн жагсаалт

Зөвлөх	МОНГО
1. Д.Хатанбаатар	Агийн туслах
2. Э.Төрбаяр	МОНГО
3. Б.Энх-Амгалан	МОНГО
4. Ж.Хатанхүү	МОНГО
5. Г.Нямбат	МОНГО

3. Дэлгэрэнгүй мэдээлэл

Уулзалтын тухай мэдээлэл: [www.canso.org](#)

4. Төлөөлөгчдийн жагсаалт

- Иргэний нисэхийн агаарын навигацийн үйлчилгээний байгууллагаас (CANSO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн чуулга уулзалт 2024 (APC)
- Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас (ICAO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Гуравдугаар уулзалтад (AAC/3)
- МОНГО-ын нисэхийн агаарын навигацийн үйлчилгээний байгууллагаас (CANSO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн чуулга уулзалт 2024 (APC)
- МОНГО-ын нисэхийн агаарын навигацийн үйлчилгээний байгууллагаас (CANSO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Гуравдугаар уулзалтад (AAC/3)
- Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Гуравдугаар уулзалтад (AAC/3)
- Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Гуравдугаар уулзалтад (AAC/3)

6. Дорнод
Тус уулзалтад оролцсон дотоодын хамруулагчид: Ази, Номхон далайн бүсийн агаарын навигацийн үйлчилгээний байгууллагаас (CANSO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн чуулга уулзалт 2024 (APC) болон Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас (ICAO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Гуравдугаар уулзалтад (AAC/3)

7. Дорнод
Тус уулзалтад оролцсон дотоодын хамруулагчид: Ази, Номхон далайн бүсийн агаарын навигацийн үйлчилгээний байгууллагаас (CANSO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн чуулга уулзалт 2024 (APC) болон Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас (ICAO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Гуравдугаар уулзалтад (AAC/3)

ТАМГА
УЛААНБААТАР
УИХ-ийн НИСЭХИЙН АГААРЫН НАВИГАЦИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ БАЙГУУЛЛАГААС (CANSO) ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН АЗИ, НОМХОН ДАЛАЙН БҮСИЙН АГААРЫН НАВИГАЦИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭГЧДИЙН ХОРООНЫ ГУРАВДУГААР УУЛЗАЛТАД (AAC/3) АМЖИЛТТАЙ ОРОЛЦЛОО.

УЛААНБААТАР
УИХ-ийн НИСЭХИЙН АГААРЫН НАВИГАЦИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ БАЙГУУЛЛАГААС (CANSO) ЗОХИОН БАЙГУУЛСАН АЗИ, НОМХОН ДАЛАЙН БҮСИЙН АГААРЫН НАВИГАЦИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛЭГЧДИЙН ХОРООНЫ ГУРАВДУГААР УУЛЗАЛТАД (AAC/3) АМЖИЛТТАЙ ОРОЛЦЛОО.

- Хятадын Агаарын навигацийн дата (Бээжин) ХХКийг төлөөлөн Сун Кө "The Innovation and Application of Digital Aeronautical Information Management System"

CANSO APC 2024 чуулга уулзалтаар энэ оны эхээр CANSO болон Think Research байгууллагууд хамтран боловсруулсан "APAC ATM Модернизацийн Цагаан ном"-д орсон бүс нутгийн навигацийн болон агаарын хөдөлгөөний үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагууд цаашид нислэгийн хөдөлгөөний менежментийн чиглэлд хэрхэн хамтарч ажиллан үйл ажиллагаандаа дижитал шийдлүүдийг нэвтрүүлэхэд чиглэсэн хэлэлцүүлэг хийсэн.

Ази, Номхон далайн бүс нь газар зүйн хэмжээ том, соёлын хувьд харилцан адилгүй 39 улс орноос бүрддэгээрээ онцлогтой. Тус бүст хүн амын нягтрал өндөртэй дэлхийн ихэнх мега хотууд болон алслагдсан нягтрал багатай арлын орнууд оршдог тул энэхүү бүс нутгийг хооронд нь, цаашлаад дэлхийн бусад улсуудтай холбоход агаарын тээвэр чухал ач холбогдолтой.

Тус бүст үйлдэх нислэг эрчимжиж, 2019 онд зорчигчийн тоогоор тэргүүлэн нийт зорчигч тээврийн 37 хувийг эзэлж байв. Цар тахлаас агаарын тээврийн урсгал багассан ч 2025 он гэхэд уг бүсийн нислэгийн хөдөлгөөн цар тахлын өмнөх үедээ очих төлөвтэй байна. Мөн цаашид 2040 он хүртэл зорчигчийн урсгал жил тутам 5 хувиар өсч (дэлхийн дундаж 3 хувьтай) 2043 онд нийт зорчигч урсгалын талыг эзлэхээр байна.

Ази, Номхон далайн бүсийн үзэж буйгаар энэхүү өсөлт нь нисэх буудал, агаарын зай, агаарын навигаци зэрэг үйлчилгээнүүдэд хүндрэл учруулахгүй гэдэг ч бодит байдал дээр бүс нутгийн одоогийн агаарын зайн зохион байгуулалтыг харахад нислэгийн өсөлтийг шингээж чадахааргүй байна.

Тиймээс тус бүст агаарын навигацийн системийг цогцоор нь, хоорондын уялдаа холбоо сайтай, тэнцвэртэй авч явах шаардлага үүсээд байна. Тухайлбал, агаарын хөдөлгөөний менежментийн системээ сайжруулсан ч бусад улсын хоцрогдлоос үүдэн удааширч, үр нөлөө нь бага байна.

Эдгээр болзошгүй саад бэрхшээлийг даван туулах дараах агаарын хөдөлгөөний менежментийн 4 шийдлийг CANSO-оос дэвшүүллээ. Үүнд:

1. Move to a service-based operating model буюу "Үйлчилгээнд суурилсан хэрэглээний модель рүү шилжих"

Холбоо, навигаци, ажиглалттай холбоотой үйлчилгээг технологийн компаниудтай түншлэл болон үйлчилгээ авах гэрээ байгуулдаг болсноор урт хугацаанд эдийн засгийн хувьд хэмнэлттэй, тогтмол шинэчлэх, бусад улстай мэдээллээ уяан хатан хэлбэрээр солилцох зэрэг боломж үүссэн.

Жишээ нь, АНУ-д төвтэй Aircon компани нь автомат хамааралтай ажиглалтын систем болох ADS-B системийг нэвтрүүлснээр өндөр үнэтэй газрын ажиглалтын систем ашиглах шаардлага багассан. Мөн L3Harris компани АНУ-ын Холбооны нисэхийн захиргааны дуун болон дата сүлжээний дэд бүтцийг байгуулснаар ярианаас гарч болзошгүй алдааг багасгаж, нисэхийн аюулгүй байдлыг нэмэгдүүлж байна.

2. Create alliances to enable cost-effective and scalable technology acquisition буюу "Ашигтай, хэрэгцээт технологи худалдан авах боломж бүхий холбоо байгуулах"

Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчид нэгдэл, холбоо байгуулан технологийн байгууллагуудтай шинэ технологийн шийдлүүдийг боломжит үнээр

ирээдүйд өргөжүүлэн хөгжүүлэх нөхцлөөр авах боломжтой. Ингэснээр нэг агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгч нь дангаараа технологи худалдан авч, хөгжүүлснээс хамтран зөвшилцөж, нэгдмэл шийдэлд хүрч нэг удаагийн худалдан авалтаар нийлүүлэгчээс олон талын давуу нөхцөлтэй гэрээ байгуулах боломж үүснэ.

Жишээ нь: Европын долоон улсын байгуулсан агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллага (ITEC) Испани улсын Индра компанитай технологийн түншлэлийн гэрээ байгуулан сүүлийн үеийн "Flight data processor"-ийг өөрсдийн үйлчилгээндээ ашиглаж эхэлжээ.

3. Introduce a common operational information system to foster resilience буюу "Тогтвортой байдлыг дэмжих үйл ажиллагааны мэдээллийн нэгдсэн системийг танилцуулах"

Хэдийгээр Ази, Номхон далайн бүсийн орнууд тус тусын үндэсний хэмжээний нөөц төлөвлөгөөтэй /contingency plan/ боловч нэг улсад учирч болзошгүй байгалийн гамшиг, үймээн самуунаас үүдэн хил залгаа орнуудын агаарын зай, нислэгийн үйл ажиллагаанд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй байдаг.

Бүс нутаг дах улс орнууд мэдээллээ харилцан түргэн шуурхай дамжуулж чадахгүй байгаагийн улмаас нислэгийн аюулгүй байдал, үр ашигт ихээхэн нөлөөлж байгаа нь мэдээллийг уян хатан, түргэн шуурхай, ойлгомжтой солилцох платформ байгуулах хэрэгцээ үүсэхэд хүргэж байна. Одоогоор CANSO ATFM Data Exchange Network for Cooperative Excellence болон CANSO ATFM Data Exchange for the Americas гэсэн хоёр системийг Латин Америк болон Карибын тэнгисийн орнууд цаг агаарын хүндрэл нөхцөл байдлын талаарх мэдээ солилцоход ашиглаж байна.

4. Embrace virtualization as an organizational solution to enhance services буюу "Үйлчилгээний чанарыг нэмэгдүүлэх үүднээс байгууллагаас гаргах шийдлийг виртуалжуулах"

Өнөө үед Ази Номхон далайн бүсийн ихэнх агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчид өөрсдийн эзэмшиж, үйл ажиллагаагаа явуулдаг нислэгийн хөдөлгөөний автоматжуулалтын босоо бүтэцтэй нэгдсэн системүүдийг ашиглаж байна. Энэ нь агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчид хоорондын харилцан уялдах боломжийг хаахаас гадна үйлчилгээний өртөг өндөр байна. Босоо бүтэцтэй ATM системийг хэвтээ бүтэцтэй ATM системээр соливол агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдэд илүү үр ашигтай ажиллах боломжийг нээх юм.

ИНУТ-ийн батлагдсан "Иргэний нисэхийн агаарын навигацийн үйлчилгээний байгууллага (CANSO)-ын хамтын ажиллагааны чиглэлээр 2024-2026 онуудад хийх ажлын төлөвлөгөө"-ний 1.1-д заасан CANSO-ийн Аюулгүй ажиллагаа, Үйл ажиллагаа, Стратеги-интеграцийн чиглэлээрх ажлын хэсгүүдийг судлан гишүүнээр элсэх ажлын хүрээнд Аюулгүй ажиллагаа харицсан менежер Жон Вэннэс, Үйл ажиллагаа хариуцсан менежер Никки Харричаран зэрэг холбогдох албаны хүмүүстэй холбогдсон бөгөөд Монгол Улсыг гишүүнээр элсэхэд ихэд дэмжиж, бидний оролцоо үгүйлэгдэж байгааг хэлж байсан.

Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас (ICAO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Гуравдугаар уулзалтад (AAC/3)

Тус уулзалт дараах 4 ажлын хэсэгт хуваагдан хэлэлцүүлэг өрнүүлсэн бөгөөд 7 дугаар сарын 9-ний өдөр ажлын хэсгүүд тайлан тавьж, нэгтгэн дүгнэв. Үүнд:

- Ажлын хэсэг 1 – Хөрөнгө оруулалт (WS 1)
- Ажлын хэсэг 2 – Хэрэгжилт (WS 2)
- Ажлын хэсэг 3 – Нөөц төлөвлөгөө (WS 3)
- Ажлын хэсэг 4 – Далайн бүс (WS 4)

ИНЕГ-ын Санхүү, хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн дарга Д.Хатанбаатар, Бодлогын хэрэгжилтийн хэлтсийн төлөвлөлт хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Б.Энх-Амгалан, ИНУТ-ийн ХАХ-ийн гадаад хамтын ажиллагаа хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Ж.Хатанхүү нар ОУИНБ-ын Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Ажлын хэсэг 1 – Хөрөнгө оруулалт (WS 1 investment)-ын хэлэлцүүлэгт оролцов.

“Агаарын навигацийн үйлчилгээний чадавх, чадамжид хөрөнгө оруулалт хийх болон агаарын навигацийн үйлчилгээний системийн худалдан авах ажиллагааны шаардлага, туршлага солилцох нь” сэдвээр урьдчилан өгсөн нийт 9 ажлыг гишүүд хамтран гүйцэтгэсэн талаар танилцуулж, хэлэлцүүлэг өрнүүлэв. Тус ажлын хэсгийг БНХАУ болон Тайландын Хаант улс ахлаж, Хонг Конг, Шинэ Зеланд, Сингапур, CANSO, Энэтхэг, Макао, Вьетнам нар гишүүний статустай ажиллалаа. Хурлыг БНХАУ-ын НХУТ-ны хойт бүсийн орлогч дарга, хатагтай Шие Юүлань даргалав. Ажлын хэсгээр хэлэлцсэн ажлуудад:

Гүйцэтгэсэн ажлууд:

Нэгдүгээр ажил: Хятад, Сингапур хамтран APAC бүсийн ANSP-ийн хамтын ажиллагааг чиглүүлэх зорилготой хамтран ажиллах төлөвлөгөөний төслийг боловсруулж дуусгав.

Тавдугаар ажил: Сингапур санал асуулгын төсөл боловсруулж, Ажлын хэсэг 2-той хамтран судалгаа авсан. Судалгааны нарийвчилсан дүн шинжилгээ, үр дүнг 3 дугаар сарын 14-ний цахим уулзалтаар хэлэлцсэн.

Зургаадугаар ажил: БНХАУ-ын Иргэний нисэхийн удирдах газар, Хонг Конгийн Иргэний нисэхийн газар, Хонг Конгийн Иргэний нисэхийн академи хамтран APICS 2023 буюу Ази, Номхон далайн бүсийн Инноваци, чадамж ба болгох симпозиум 2023 арга хэмжээг амжилттай зохион байгуулсан. Тус симпозиум нь иргэний нисэхийн салбарын технологийн инновацын хамтын ажиллагаа, солилцоог бэхжүүлэх платформ болсон.

Гүйцэтгэж буй ажлууд:

Гуравдугаар ажил: Тайланд, Сингапур хамтран Ажлын хэсгийн уулзалтаар танилцуулсан технологийг нарийвчлан судлах төлөвлөгөө боловсруулж байгаа.

Дөрөвдүгээр ажил: Хятад, Сингапур, Тайланд хамтран шинэ технологийг хил дамнан турших талаар ярилцаж ба АТФМ системийг турших хамгийн оновчтой гэж үзэн Ажлын хэсгийн уулзалтаар хэлэлцсэн.

Долоодугаар ажил: Тайланд Ажлын хэсгийн уулзалтаар анхан шатны санал дэвшүүлсэн.

Наймдугаар ажил: Хятад, Сингапур хамтран "Агаарын навигацийн үйлчилгээний систем худалдан авах заавар"-ын төсөл боловсруулж, Ажлын хэсгийн уулзалтаар танилцуулсан.

Есдүгээр ажил: Хонг Конг "Агаарын навигацийн үйлчилгээний систем төлөвлөх, худалдан авах, хэрэгжүүлэх зааврын, зөвлөмжийн сан" байгуулах төсөл боловсруулж, Ажлын хэсгийн уулзалтаар танилцуулсан.

Амжилттай хэрэгжүүлсэн ажил:

Хоёрдугаар ажил: БНХАУ-ын Нислэгийн хөдөлгөөн удирдлагын товчоо, Industry of China хамтран ХНА/НХУ-ын сургалт хөтөлбөр 5 дугаар сарын 12-оос 15-ны өдрүүдэд Нанжин хотноо зохион байгуулсан. Энэ сургалтад Хонг Конг, Лаос, Мальдив, Сингапур, Тайланд, Вьетнам зэрэг улсын 28 мэргэжилтэн оролцсон. Хурлаар Агаарын навигацийн системийн худалдан авах ажиллагаатай холбоотой бэрхшээлүүд, түүнийг даван туулсан туршлага, худалдан авах ажиллагаатай холбоотой судалгааны асуултууд, шинэ технологи, инноваци зэрэг сэдвээр ажлаа тайлагнан, хэлэлцэв. Ажлын хэсгийн хурлын төгсгөлд Монгол Улс тус ажлын хэсэгт байнгын гишүүнээр элсэхээ албан ёсоор мэдэгдэв.

ИНУТ-ийн дарга Э.Төрбаяр, ҮҮГ-ын Нислэгийн хөдөлгөөний менежмент, технологи үйл ажиллагаа хариуцсан мэргэжилтэн Г.Нямбат нар Ажлын хэсэг 3 – Нөөц төлөвлөгөө (WS 3 contingency)-ний хуралд оролцов.

Энэхүү хуралд агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагаас АэроТай, Индонезийн AirNav, Airwayz NZ, ATMB, Монгол Улсын ИНЕГ, Хонг Конгийн ИНГ, БНСУ-ын ГДБТЯ, АНУ-ын FAA ATO, VATM болон CANSO, IFATCA, ICAO зэрэг олон улсын байгууллагуудын төлөөлөгчид оролцсон.

Хурлаар Ази, Номхон далайн бүсийн орнуудад ашиглаж буй нөөц төлөвлөгөө /contingency plan/ хэрхэн хэрэгжиж байгаа болон ICAO-аас шинээр боловсруулж буй “APAC Operational Contingency Plan”-ны талаар мэдээлэхэд анхаарлаа хандуулсан.

Гишүүн улсууд тус ажлын хэсгийн хүрээнд дараах ажлуудыг хийхээр тохиролцсон. Үүнд:

1. Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдэд ойлгомжтой, ашиглахад хялбар, зохицуулалт хийх боломж бүхий бүс нутгийн хэмжээний баримт бичиг боловсруулах;
2. APAC бүсийн аль нэг агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчид зориулагдсан Үйл ажиллагааны нөөц төлөвлөгөө /Operational Contingency Plan/ боловсруулж, сайжруулах. Төлөвлөгөөний дагуу хөрш зэргэлдээ агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчтэй хамтран ажиллах боломжийг судлах. Мөн энэхүү нөөц төлөвлөгөөнд

шилжсэн үед олон улсын байгууллагаас агаарын зайн асуудаар тусламж авах аргыг судлах;

3. Бүс нутгийн хэмжээнд үйл ажиллагааны нөөц төлөвлөгөөний дагуу бодит дасгал, сургуулилт хийх;
4. Энэхүү үйл ажиллагааны нөөц төлөвлөгөөг хэрэглэх болон бусадтай хялбар аргаар мэдээлэл солилцох зорилгоор электрон платформд байршуулах зэрэг ажлуудыг хэлэлцлээ.

Монгол Улс анх удаа Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацын үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Ажлын хэсэг 1-т оролцож байгааг Ажлын хэсгийн хурал даргалагч болон бусад төлөөлөгчид цохон тэмдэглэж байв. Манай улс тус ажлын хэсэгт гишүүнээр элсэхээ албан ёсоор мэдэгдсэн бөгөөд 7 дугаар сарын 9-ний өдөр тус AAC/3 уулзалтын хаалтын ажиллагааны үеэр гишүүнээр элссэнийг зарлан, баяр хүргэв.

Мөн гишүүн улс орон бүрт үг хэлэх эрх олгосон бөгөөд манай төлөөлөгчид 2025 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс мөрдөгдөж эхлэх хуулийн дагуу Монгол Улсын ИНЕГ-аас үйлдвэрлэл буюу ИНҮТ нь салах үйл явц жигд, саад бэрхшээлгүй явахад Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хурлууд ихээхэн тус дэм болж, чиглүүлж өгч байгаад талархаж буйгаа илэрхийлэхэд хорооны дарга, хурлыг даргалагч, Сингапурын Иргэний нисэхийн газрын дарга Хан Кок Хуан бүх талаараа туслахад бэлэн бөгөөд бидний хүсэлтийг хүлээн авч, бүх талаар дэмжихээ илэрхийлсэн.

Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацын үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Монголын талын Focal Point-оор ИНҮТ-ийн дарга Э.Төрбаярыг нэрлэж, холбогдох хаягийг бүртгүүлсэн.

ТАНИЛЦСАН:

ИНЕГ-ЫН БХХ-ИЙН ДАРГА

ИНЕГ-ЫН ГХХ-ИЙН ДАРГА

ХЯНАСАН:

ИНҮТ-ИЙН ДАРГА

ТАЙЛАН БИЧСЭН:

ИНҮТ-ИЙН ХАХ-ИЙН ГАДААД
ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА ХАРИУЦСАН
АХЛАХ МЭРГЭЖИЛТЭН

Ч.ОДГЭРЭЛ

Т.БАТБАЯР

Э.ТӨРБАЯР

Ж.ХАТАНХҮҮ

**Иргэний нисэхийн агаарын навигацгийн үйлчилгээний
байгууллагаас (CANSO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн
чуулга уулзалт 2024 (APC)-ийн үеэр иргэний нисэхийн
олон улсын болон гадаадын байгууллагын төлөөлөлтэй хийсэн
уулзалтын тайлан /2024.07.08-12/**

2024 оны 7 дугаар сарын 22

Улаанбаатар хот

ИНЕГ-ын Санхүү, хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн дарга Д.Хатанбаатар, ИНҮТ-ийн дарга Э.Төрбаяр, ИНЕГ-ын Бодлогын хэрэгжилтийн хэлтсийн төлөвлөлт хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Б.Энх-Амгалан, ИНҮТ-ийн Хамтын ажиллагааны хэлтсийн гадаад хамтын ажиллагаа хариуцсан ахлах мэргэжилтэн Ж.Хатанхүү, тус төвийн Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газрын Нислэгийн хөдөлгөөний менежмент, технологи үйл ажиллагаа хариуцсан мэргэжилтэн Г.Нямбат нар ИНЕГ-ын даргын А/362 тоот тушаалын дагуу 2024 оны 7 дугаар сарын 8-12-ны өдрүүдэд Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын Сычуань мужийн Чөндү хотноо Иргэний нисэхийн агаарын навигацгийн үйлчилгээний байгууллагаас (CANSO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн чуулга уулзалт 2024 (APC) болон Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагаас (ICAO) зохион байгуулсан Ази, Номхон далайн бүсийн Агаарын навигацгийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийн хорооны Гуравдугаар уулзалтад (AAC/3) оролцох үеэр дараах иргэний нисэхийн олон улсын болон гадаадын байгууллагын төлөөлөлтэй өөрсдийн болон цаад талын санаачилагаар уулзалт хийлээ. Үүнд:

1. CANSO-ийн Ази, Номхон далайн бүс хариуцсан захирал Со По Тин
2. БНХАУ-ын Нислэгийн хөдөлгөөн удирдлагын товчоо
3. Тайландын Хаант улсын АэроТай ХХК
4. АНУ-ын Холбооны нисэхийн зархиргааны Нисэхийн хөдөлгөөний удирдлагын байгууллага
5. Японы Агаарын навигацгийн үйлчилгээний байгууллага
6. Сингапурын Иргэний нисэхийн газар
7. Хятадын Агаарын навигацгийн дата (Бээжин салбар) ХХК
8. JEZETEK буюу Сычуань мужийн Нислэгийн хөдөлгөөн удирдлага, технологийн Зю Жоу ХХК
9. Японы Электрон навигацгийн судлагааны институт
10. Японы NEC компани

**Иргэний нисэхийн агаарын навигацгийн үйлчилгээний байгууллага (CANSO)-ийн
Ази, Номхон далайн бүс хариуцсан захирал Со По Тин-той хийсэн уулзалт**

Хаана: Чөндү Хотын Жинжян зочид буудал

Хэзээ: 2024 оны 7-р сарын 8-ны өдөр 12:00 цагт

Санаачилсан тал: ИНҮТ

Оролцогчид: ИНҮТ-ийн дарга Э.Төрбаяр, тус төвийн ХАХ-ийн гадаад хамтын ажиллагаа хариуцсан мэргэжилтэн Ж.Хатанхүү

Уулзалт 20 мин орчим, англи – монгол хэлээр үргэлжилсэн бөгөөд ИНҮТ-ийн дарга Э.Төрбаяр арга хэмжээ амжилттай зохион байгуулж буйд талархлаа илэрхийлснээр яриагаа эхлүүлсэн.

Э.Төрбаяр: Монгол Улсын шинэчлэн батлагдсан Иргэний нисэхийн тухай хууль 2025 оны 1 дүгээр сарын 1-ээс хэрэгжиж эхлэхтэй холбогдуулан бэлтгэл ажлын хүрээнд Иргэний нисэхийн агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагын ИНҮТ-ийн гэрчилгээжих явц амжилттай хэрэгжиж байна.

Со По Тин: Шинэ хууль хэрэгжиж эхэлмэгц танай үйл ажиллагаанд ямар өөрчлөлт орох вэ? Мөн ИНЕГ болон ИНҮТ салах талаар нарийн мэдээлэл өгнө үү.

Э.Төрбаяр: ИНҮТ нь ИНЕГ-ын харьяа бөгөөд хууль хэрэгжиж эхэлснээр Олон улсын иргэний нисэхийн байгууллагын шаардлага, олон улсын стандартын дагуу бодлого боловсруулагч болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээ хариуцсан байгууллагуудын үйл ажиллагаа салж, илүү тодорхой болох юм. Мөн өнөөдрийг хүртэл байгуулсан аливаа гэрээ хэлэлцээрт ямарваа нэгэн өөрчлөлт орохгүй, бүгд хүчин төгөлдөр хэвээр байх болно.

Манай ИНҮТ нь агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэхээс гадна нисэх буудлын үйлчилгээ эрхэлдэг, орон нутгийн 18 нисэх буудлыг хариуцдаг. Бид орон нутгийн 4 нисэх буудлыг сонгон олон улсын 4С зэрэглэлтэй болгон шинэчлэхтэй холбогдуулан ТЭЗҮ-ийг 2025 онд боловсруулж, Концессын гэрээ байгуулан, ТХХТ-ийн хэлбэрээр үйл ажиллагаа явуулахаар зорин ажиллаж байна. Эдгээр 4 нисэх буудлыг Монгол Улсын Засгийн газрын бүсчилсэн хөгжлийн бодлогын хүрээнд олон талын онцлог шинжийг харгалзан сонгосон юм. CANSO-ийн зүгээс энэ ажилд зөвлөгөө өгч, туршлага хуваалцана гэдэгт найдаж байна.

Со По Тин: CANSO-ийн гишүүн улсууд дундаас та бүхний шаардлага, хүсэлтэй хамгийн ойр, тохиромжтой, зөвлөгөө өгөн туршлага хуваалцах гишүүдийг судалж, холбож өгье. Энэ талаар сануулж цахим шуудангаар хүсэлтээ явуулаарай.

Э.Төрбаяр: CANSO-ийн гишүүнчлэлийн төлбөрийн асуудлаар ИНЕГ-ын Бодлогын хэрэгжүүлэлтийн хэлтсээс 2025 онд багасгах талаар холбогдсон бөгөөд одоогоор танайхаас хариу илгээгээгүй учир төлбөрийг хараахан төлөөгүй. Төсөвт тусгагдсан тул ойрын хугацаанд төлөх болно.

Түүнээс гадна ИНЕГ-ын даргын нэрийн өмнөөс болон өөрийн зүгээс таныг Монгол Улсад айлчлахыг урьж байна.

Со По Тин: Урилгыг талархан хүлээн авлаа. Мөн гишүүнчлэлийн төлбөрийн асуудлыг шийдвэрлэж байгаад талархаж буйг минь хүлээн авна уу.

Уулзалт найрсаг, нөхөрсөг орчинд өрнөж, Со По Тин ИНҮТ-ийн цаашдын үйл ажиллагаанд анхаарлаа хандуулж, шинэчилсэн хуулийн хэрэгжилтийг ихэд сайшаасан хандлагатай байснаас гадна манай орон нутгийн нисэх буудлууд, навигацийн орлогын талаар сонирхон асууж байв. Э.Төрбаяр ИНЕГ-ын даргын нэрийн өмнөөс ноён По Ти Со-г 2025 онд Монгол Улсад айлчлахыг урьж, урилгыг хүлээн авснаар уулзалт өндөрлөв.

Тайландын Хаант улсын АэроТай ХХК-тай хийсэн уулзалт

Хаана: Чөндү Хотын Жинжян зочид буудал

Хэзээ: 2024 оны 7-р сарын 9-ний өдөр 12:00 цагт

Санаачилсан тал: ИНҮТ

Оролцогчид:

Монголын талаас: ИНЕГ-ын Санхүү, Хөрөнгө оруулатын хэлстийн дарга Д.Хатанбаатар, ИНҮТ-ийн дарга Э.Төрбаяр, ИНЕГ-ын Бодлогын хэрэгжилтийн хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн Б.Энх-Амгалан, ИНҮТ-ийн ХАХ-ийн гадаад хамтын ажиллагаа хариуцсан мэргэжилтэн Ж.Хатанхүү

Тайландын талаас: АэроТай ХХК-ийн Бизнесийн удирдлагын товчооны Захирал Удомсак Чайпет, Олон улсын бизнес үйлчилгээний газрын захирал Сакол Саманпипапож

Уулзалт 40 мин орчим, англи – монгол хэлээр үргэлжилсэн бөгөөд ИНҮТ-ийн дарга Э.Төрбаяр хүсэлтийг хүлээн авч уулзаж буйд талархлаа илэрхийлснээр яриагаа эхлүүлсэн.

Э.Төрбаяр: Манай хоёр байгууллага олон жилийн турш идэвхтэй, үр дүнтэй хамтран ажиллаж байгаа билээ. Бид та бүхэнд цаашид хамтын ажиллагааны 4 чиглэлээр хамтран ажиллах санал дэвшүүлж байна.

Нэгдүгээрт, Сургалт, хүний нөөц чадавхжуулах чиглэлээр өргөн хүрээнд хамтрах. Монгол Улсын иргэний нисэхийн салбарын мэргэжилтэн сургах, чадваржуулах чиглэлд Тайландын Хаант улс тэргүүлж байгааг онцлоход таатай байна. Яг одоо манай мэргэжилтнүүд Тайландад сургалтад хамрагдаж байгаа. Бид нислэгийн удирдагчид, инженерээс гадна нисэх буудлын чиглэлээр ажилтнаа сургах хүсэлтэй байна.

Хоёрдугаарт, Мэргэжилтэн солилцоо буюу жил бүр 5 нислэгийн хөдөлгөөн удирдагч, 5 инженер, нийт 10 мэргэжилтэн харилцан солилцож, туршлага судлах хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх. Мэргэжилтэн илгээх тал нислэгийн тийзээ хариуцаж, хүлээн авах тал байр хоолны зардлыг дааж, тухайн ажлын байранд туршлага судлах бүрэн боломжтой.

Гуравдугаарт, Хамтын ажиллагааны чиглэлээр санамж бичиг байгуулах. Манай хоёр байгууллага сургалт, хүний нөөцийг чадавхжуулах чиглэлээр хамтран ажиллах санамж бичиг байгуулах нь чухал юм.

Дөрөвдүгээрт, Нисэх буудлын чиглэлээр хамтран ажиллах. ИНҮТ-д орон нутгийн 18 нисэх буудал харьяалагддаг бөгөөд бид 4 нисэх буудлыг онцлон авч олон улсын зэрэглэлтэй болгон шинэчлэхээр зорин ажиллаж байна. Энэ 4 нисэх буудал нь өөр өөрийн онцлогтой, нутаг орон, байгаль орчин, шинэчлэх хэрэгцээ шаардлага, өгөөж, геополитикийн ашигтай байршил зэрэг улс төр, эдийн засаг, олон улсын олон талт ач холбогдолтой. (Э.Төрбаяр дарга орон нутгийн нисэх буудлуудын талаар дэлгэрэнгүй тайлбарлав.)

Удомсак Чайпет: Монгол Улстай бид олон жил хамтран ажиллаж байгаа билээ. Та бүхний саналыг хүлээж авлаа. ИНЕГ болон ИНҮТ-ийн хоорондын ялгааг тайлбарлаж өгнө үү. Мөн та бүхэн 2025 оноос ИНЕГ-аас сална гэсэн, энэ нь хамтын ажиллагаанд нөлөөлөх үү?

Э.Төрбаяр: Бид бодлого боловсруулагч, үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхлэгч хоёроо салгаж буй хэлбэр боловч энэ нь хамтын ажиллагаа, түүнчлэн хоёр байгууллагын хооронд байгуулсан аливаа гэрээ хэлэлцээрт ямар нэгэн өөрчлөлт орохгүй. Бүгд хүчин төгөлдөр хэвээр байна.

Сакол Саманпияпож: Сургалтын талаар бид нисэх буудлын чиглэлээр сургалт явуулдаг, түүнийг санал болгож болно. Бид багц сургалтуудаасаа харж болох юм. Манайд ОУИНБ-ын The Next Generation of Aviation Professionals (NGAP) сургалт зохион байгуулж байгаа. Энэ сургалт нь нисэхийн салбарын мэргэжлийн боловсон хүчний дутагдлыг арилгах, дараа үеийн нисэхийн мэргэжилтнүүдийг бэлтгэх зорилготой юм. Танай 2 мэргэжилтнийг мөн энэ сургалтад хамруулахаар төлөвлөж байгаа.

Удомсак Чайпет: Нисэх буудлын талаар маш сонирхолтой мэдээлэл өгсөнд баярлалаа. Бид та бүхнийг нисэх буудлуудаа шинэчлэсний дараа техникийн чиглэлээр хамтарч болох юм.

Санамж бичгийн хувьд дан ганц сургалт гэлтгүй хамтын ажиллагааны өргөн хүрээг хамруулсан байвал илүү гэж бодож байна. Харин бид хэнтэй байгуулах вэ?

Э.Төрбаяр: ИНЕГ тай байгуулна.

Удомсак Чайпет: Ойлголоо. Бид өөрсдийн хууль болон бусад холбогдох хэлтсээр дамжуулан санамж бичгийн төсөл боловсруулж, нарийн асуудлуудаа жичдээ хамтран тохирцгооё.

АэроТай компани Монгол Улсад АТФМ систем шинээр нийлүүлж, суурилуулж байгаагаар холбогдуулан Бизнес төлөвлөлтийн газрын дарга тэргүүтэй төлөөлөгчид 2024 оны 8 дугаар сард Монгол Улсад айлчлан, суурилуулсан системийг хэвийн ажиллагааг шалгахын зэрэгцээ хоёр байгууллагын хамтын ажиллагааны асуудлаар уулзалтууд зохион байгуулсан нь үр дүнтэй болов уу.

Д.Хатанбаатар: ИНЕГ-ын даргын нэрийн өмнөөс та бүхнийг Монгол Улсад айлчлахыг урьж байна. ИНЕГ-ын дарга албан урилга илгээх болно гэснээр уулзалт өндөрлөлөө.

Уулзалт найрсаг, нөхөрсөг уур амьсгалд өрнөсөн бөгөөд хамтын ажиллагаагаа шинэ шатанд гаргах, өргөжүүлэх тун сонирхолтой байлаа. Мөн АэроТай компанийн төлөөлөгчид чуулга уулзалтын турш бидэнд анхаарал хандуулж байв.

**БНХАУ-ын Нислэгийн хөдөлгөөний удирдлагын товчооны
Гадаад харилцааны газрын орлогч дарга Ван Руйтай хийсэн уулзалт**

Хаана: Чөндү Хотын Жинжян зочид буудал

Хэзээ: 2024 оны 7-р сарын 9-ний өдөр 15:00 цагт

Санаачилсан тал: ИНҮТ

Оролцогчид:

Монголын талаас: ИНЕГ-ын Санхүү, Хөрөнгө оруулатын хэлстийн дарга Д.Хатанбаатар, ИНҮТ-ийн дарга Э.Төрбаяр, ИНЕГ-ын Бодлогын хэрэгжилтийн хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн Б.Энх-Амгалан, ИНҮТ-ийн ХАХ-ийн гадаад хамтын ажиллагаа хариуцсан мэргэжилтэн Ж.Хатанхүү

Хятадын талаас: НХУТ-ны Гадаад харилцааны газрын орлогч дарга Ван Руй

Үндсэн арга хэмжээний улмаас уулзалтаа хоёр таслан монгол – хятад хэл дээр явуулсан ба уулзалт хийх хүсэлтээ ярилцах сэдвийн хамт урьдчилан илгээсэн болно. Үүнд:

1. БНХАУ-ын НХУТ-ны дарга Вэн Сюэжөн тэргүүтэй төлөөлөгчдийг 9-р сард Монгол улсад урих ба айлчлалын үеэр:
  - Нөөц төлөвлөгөө хамтран боловсруулах;
  - Бүсийн хөдөлгөөний удирдлагын төвийн гэрээ байгуулах;
  - ИНУТ болон НХУТ хоорондын хамтын ажиллагааны санамж бичиг байгуулах;
  - Хоёр байгууллага хоорондын техникийн холбогдолтой аливаа асуудлыг шийдвэрлэх (AMHS, AIDC, ATFM)
2. Агаарын навигацийн үйлчилгээний чиглэлээр талууд жилдээ 10 хүртэл нислэгийн хөдөлгөөний удирдагч, техник хангалтын инженер нарыг туршлага судлах зорилгоор солилцох;
3. ИНУТ нь 2025.01.01-ээс эхлэн хэрэгжих Иргэний нисэхийн тухай шинэчилсэн хуулийн дагуу ИНЕГ-аас салж байгаатай холбогдуулан НХУТ-той цаашдын хамтын ажиллагаагаа хэрхэн үргэлжлүүлэх, хөгжүүлэх, шинэчлэх талаар ярилцах, Хамтын ажиллагааны санамж бичигт тусгах;
4. ИНУТ-ийн харьяа ОННБ-ыг олон улсын 4С ангилалтай болгон өргөжүүлэх бодлогын хүрээнд Өмнеговь, Хөвсгөлийн орон нутгийн нисэх буудал руу БНХАУ-ЫН СОМАС-ийн онгоцыг туршилтын журмаар ашиглах асуудлыг хэлэлцэхэд гүүр болох;
5. Хоёр улсын хооронд шинэ агаарын хаалга нээх асуудлын өнөөгийн явцыг хэлэлцэх

Э.Төрбаяр: Юуны өмнө энэ чуулга уулзалтыг зохион байгуулж, мөн бидний хүсэлтийг хүлээн авч уулзаж байгаад талархлаа илэрхийлье.

Бид БНХАУ-ын Нислэгийн хөдөлгөөний удирдлагын газрын дарга Вэн Сүэжөн болон таныг 9 дүгээр Монгол Улсад айлчлахыг ИНЕГ-ын даргын нэрийн өмнөөс болон өөрийн зүгээс урьж байна. Монгол Улсын шинэчлэн батлагдсан Иргэний нисэхийн тухай хууль 2025 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хэрэгжиж эхлэх бөгөөд энэхүү хуулийн дагуу ИНЕГ болон ИНУТ нь үйл ажиллагааны хувьд салах юм. Үүнтэй холбогдуулан айлчлалын үеэр бүсийн төвүүдийн хоорондын болон бусад холбогдох гэрээ, хэлэлцээр байгуулах, нөөц төлөвлөгөө хамтран боловсруулах, хоёр байгууллага хооронд хамтын ажиллагааны санамж бичиг байгуулах гэх мэт ажлуудыг хэлэлцэхээр санал болгож байна.

Ван Руй: Урилгыг хүлээн авлаа, талархаж буйгаа илэрхийлье. Та сая шинэчилсэн хуулиар хоёр байгууллага сална гэлээ. Бидний одоо хэрэгжиж буй, мөн өмнө нь байгуулсан гэрээ, хэлэлцээрүүдийн хүчин төгөлдөр байдалд хэрхэн нөлөөлөх вэ?

Э.Төрбаяр: ИНЕГ нь бодлого боловсруулах, тодорхойлох чиг үүрэгтэй бөгөөд түүний дэргэд Нислэгийн аюулгүй ажиллагаа, хяналт, зохицуулалтын алба ажилладаг тул хяналтаа давхар хийдэг. ИНУТ нь агаарын навигаци, орон нутгийн 18 нисэх буудлаа хариуцдаг буюу үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхэлдэг байгууллага юм. Ингэхээр 2025 оноос эхлээд бодлого, үйл ажиллагаа хоёр нь олон улсын стандарт, ОУИНБ-ын шаардлагын дагуу салж буй хэлбэр юм. Энэхүү шилжилт хөдөлгөөний бэлтгэл ажлын хүрээнд бид ИНУТ-ийн шинэ бүтцийг баталж, иргэний нисэхийн дүрмийн дагуух гэрчилгээнүүдээ төвлөрүүлж байгаа.

БНХАУ-ын НХУТ-той байгуулан хэрэгжиж буй, цаашид байгуулах аливаа гэрээ, хэлэлцээрийн хүчин төгөлдөр байдалд энэхүү шилжилт хөдөлгөөн ямар нэгэн нөлөө үзүүлэхгүй болно. Бүсийн төв хоорондын гэрээ өмнө нь Нислэгийн хөдөлгөөний үйлчилгээний албаны дарга байгуулдаг байсан бол шинэчилсэн хуулиар ИНҮТ-ийн дарга үзэглэх болно.

Хятадын талын санаачилж байсан шинээр Цээл агаарын хаалга нээх боломжийн талаар та бүхэн ямар байр суурьтай байгаа вэ?

Ван Руй: Та бүхэн манай Иргэний нисэхийн удирдах газарт хүсэлтээ явуулж болно. Нислэгийн хөдөлгөөний удирдлагын товчооны хувьд зөвхөн техникийн зөвлөгөө үзүүлэх боломжтой бөгөөд та бүхний хүсэлтийг давхар уламжилж өгч болно. Гэхдээ энэ асуудлыг арай дээгүүр түвшинд, бусад сувгаар дэвшүүлсэн нь илүү болов уу.

Э.Төрбаяр: Бид мөн байгууллага хооронд нислэгийн удирдагч, холбооны инженерийг харилцан харилцан солилцож, туршлага судлах, сургалт дадлага хийх чиглэлээр хамтрах хүсэлтэй байна.

Ван Руй: Манай байгууллагын зүгээс энэ талаар хамтран ажиллах бүрэн боломжтой.

БНХАУ-ын тал, тэр дундаа хатагтай Ван Руй биднийг ихэд дэмжиж, хамтын ажиллагаанд чухал ач холбогдол өгч байсан бөгөөд Нислэгийн хөдөлгөөний удирдлагын хэлстийн дарга Янь Юнган, Хятадын Агаарын навигацийн дата (Бээжин салбар) ХХК-ийн ерөнхий инженер Сун Ке зэрэг албаны хүмүүсийг бидэнтэй өөрийн биеэр танилцуулж байв. Мөн Э.Төрбаяр даргыг Хятадын НХУТ-ны дарга Вэн Сүэжэнтэй биечлэн танилцуулж, ИНҮТ-ийн үйл ажиллагааг тайлбарлаж өгч байсан.

Вэн Сүэжэн даргатай уулзах үеэр ИНҮТ-ийн дарга Э.Төрбаяр ИНЕГ-ын даргын нэрийн өмнөөс түүнийг 9 дүгээр сард Монгол Улсад албан ёсоор урьсан бөгөөд Вэн Сүэжэн дарга тэр үеэр АНУ-д томилолттой тул өөрийн оронд орлогч даргаа томилон ажиллуулахаар болсон. Тус уулзалт оройн зоогийн үеэр болж өрнөсөн.

АНУ-ын Холбооны нисэхийн захиргааны Нисэхийн хөдөлгөөний удирдлагын байгууллагын төлөөлөгчидтэй хийсэн уулзалт

Хаана: Чөндү Хотын Жинжян зочид буудал

Хэзээ: 2024 оны 7-р сарын 10-ны өдөр 14:30 цагт

Санаачилсан тал: АНУ-ын ХНЗ

Оролцогчид:

Монголын талаас: ИНЕГ-ын Санхүү, Хөрөнгө оруулатын хэлстийн дарга Д.Хатанбаатар, ИНҮТ-ийн дарга Э.Төрбаяр, ИНЕГ-ын Бодлогын хэрэгжилтийн хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн Б.Энх-Амгалан, ИНҮТ-ийн ХАХ-ийн гадаад хамтын ажиллагаа хариуцсан мэргэжилтэн Ж.Хатанхүү, тус төвийн Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газрын Нислэгийн хөдөлгөөний менежмент, технологи үйл ажиллагаа хариуцсан мэргэжилтэн Г.Нямбат

АНУ-ын талаас: ХНЗ-ийн Нисэхийн хөдөлгөөний удирдлагын байгууллагын Олон улсын хэлтсийн Ази, Номхон далайн бүс хариуцсан ахлах Алмира Рамадани (АНУ-аас Куала Лумпурт суугаа ЭСЯ), ХНЗ-ийн Олон улсын харилцааны асуудал эрхэлсэн газрын Хойд Ази

хариуцсан ахлах Ноэль Арбис (АНУ-аас Бээжинд суугаа ЭСЯ), Олон улсын нисэхийн асуудал эрхэлсэн газрын Иргэний нисэх хариуцсан мэргэжилтэн Мү Жүн (АНУ-аас Бээжинд суугаа ЭСЯ)

Уулзалт англи – монгол хэл дээр 40 минут үргэлжилсэн бөгөөд төлөөлөгчдийг харилцан танилцуулснаар уулзалт эхэлсэн.

Ноэль Арбис: Монгол Улсын хувьд ямархуу хэлбэрээр тусалж дэмжих, эсвэл мэдээлэл солилцвол зүгээр вэ?

Э.Төрбаяр: ИНУТ нь үйлдвэрлэлийн буюу агаарын навигаци, нисэх буудлуудаа хариуцдаг байгууллага юм. Бид хүний нөөцөө чадваржуулах чиглэлээр томоохон зорилт тавин ажиллаж байна. Иймд юуны өмнө хүний нөөц, агаарын навигаци, нисэх буудлын чиглэлээр хамтрах, та бүхнээс туршлага судлах талаар хамтран ажиллах бүрэн боломжтой. Бид ирэх жилүүдэд орон нутгийн 4 нисэх буудлаа олон улсын зэрэглэлтэй болгон хөгжүүлэх, техник технологи шинэчлэхээр төлөвлөж байна.

Та бүхэн сонссон байх, өнгөрөгч онд хуулиа шинэчлэн баталснаар бид 2025 оноос Монгол Улсын иргэний нисэхийн салбарын бодлого зохицуулагч, үйлдвэрлэл үйлчилгээ хоёр тусдаа сална.

Ноэль Арбис: Танай одоо мөрдөж буй дүрэм, журмууд ICAO-г дагадаг уу, эсвэл өөр улсын дүрэм журмыг үндэслэж гаргасан уу?

Э.Төрбаяр: Ерөнхийдөө ICAO-оос гаргасан дүрэм, журмыг баримталдаг ба анх бид Шинэ Зеландын дүрмийг 1:1 жишиг болгосон.

Ноэль Арбис: Та бүхэн нисэх буудалдаа анхаарлаа хандуулж байна гэлээ. Бидний зүгээс хөгжүүлэлт, дэд бүтэц, технологи гэх мэт аль чиглэлд дэмжлэг үзүүлбэл зүгээр вэ?

Э.Төрбаяр: Баярлалаа. Өнгөрсөн хэдэн жилд бид Засгийн газрын бүсчилсэн хөгжлийн бодлогын хүрээнд холбогдох судалгааг хийж дууссан. Мэдээж гадны тусламж, зөвлөгөө чухал. Бид өнөөдрийн байдлаар ТЭЗҮ-д шаардагдах техникийн даалгаврыг боловсруулан ажиллаж байна.

Альмира Рамадани: Нисэх буудлууд хоорондоо хэр зайтай вэ?

Э.Төрбаяр: Баруун бүсийн Ховд нисэх буудал Улаанбаатар хотоос 1000 км зайтай.

Альмира Рамадани: Энэ 4 нисэх буудал нь хоорондоо холбогддоггүй, тусдаа, бие даасан гэж ойлгож болох уу?

Э.Төрбаяр: Тийм ээ. Тухайлбал, Ховд Хятадын 4 боомтыг холбодог, цаашид Орос, Хятад, Европ-Азийг холбохоор төлөвлөж байна. Бүгд газар зүйн байршлаасаа хамааран онцлог юм.

Альмира Рамадани: Нислэгийн хөдөлгөөний удирдлагын нэгжийг байгуулахад асуудал үүсэхгүй юм байна, тийм үү? Агаарын навигацийн үйлчилгээ үзүүлэх салбарт олон улсын байдлаас шалтгаалан асуудал үүсэж байгаа юу?

Э.Төрбаяр: Нисэх буудлуудыг олон улсын зэрэглэлтэй болгон хөгжүүлэхэд Монгол Улс олон улсын хувьд ямар нэгэн асуудал байхгүй ээ.

Альмира Рамадани: Эдгээр 4 нисэх буудлыг хөгжүүлэхэд ямар бэрхшээлүүд тулгарч байна вэ? Бид энэ тал дээр хэрхэн тусалж болох вэ? Та бүхэн юунд нь илүү анхаарлаа хандуулж байна вэ?

Э.Төрбаяр: Өнөөдрийн байдлаар Орос Украины дайнаас үүдэн манай агаарын навигацийн орлого буурснаас эдийн засгийн бэрхшээлүүд тулгарч байна. Өмнө нь нислэг хэвийн байх үед асуудалгүй байсан бол одоо 4 нисэх буудлаа хөгжүүлэхэд санхүүгийн хувьд хүндрэлтэй байна. Хоёрдугаарт бидэнд мэргэжлийн зөвлөгөө ихээхэн чухал.

Альмира Рамадани: Нисэх буудлын дизайн уу, үйл ажиллагааны зураглал уу, цаг агаартай холбоотой асуудлууд байна уу? Цаг агаар, газар зүйн байршил зэрэг нэлээд олон бэрхшээлүүд бий гэж таамаглаж байна. Эсвэл та бүхэнд бүх талаар туслалцаа хэрэгтэй байна уу? Бидэнд ерөнхий ойлголт өгнө үү.

Э.Төрбаяр: Бид техникийн даалгавраа боловсруулж байгаа гэж ярьсан. Үүний хүрээнд бидэнд олон улсад мэргэшсэн, туршлагатай экспертүүд, зөвлөхүүдийн туслалцаа, удирдамж, чиглэл хэрэгтэй байна. Тухайлбал бид Сингапур улсын системийн интеграцчилал, Хятад улсын Сань Я, Хайнань гэх мэт ногоон, эко системийг, эсвэл АНУ-ын өөр систем зэрэг олон улсын туршлага, зөвлөхүүдийг хамруулан тухайн бүс нутгийн онцлогт тааруулан, олон улсын зэрэглэлтэй нисэх буудал болж, хэрхэн ашигтай ажиллах зэрэг асуудлаар зөвшилцөж, үр дүнг та бүхэнд танилцуулж ажилласан дээр болов уу.

Альмира Рамадани энэ үеэр Ноэль Арбист “Монголын талыг төлөвлөгөө боловсруулах үеэр харилцаагаа хөгжүүлж байх” удирдамж өгсөн.

Д.Хатанбаатар: Та бүхэн уулзах хүсэлт гаргаж, уулзаж байгаад баяртай байна. ИНЕГ-ын салбар ИНҮТ нь хөгжлийн гарц дээрээ явж байна. Бид Засгийн газрын мөрийн хөтөлбөр болон урт хугацааны хөгжлийн бодлогоддоо Монгол Улстай үйлдэх шууд нислэгийг оруулсан. Энэ ажлын хүрээнд бид АНУ-ын зөвлөх үйлчилгээний компанийг сонгосон. Мөн шууд нислэгийн хүрээнд энэ урсгалаар агаарын тээврийг өргөжүүлэн хөгжүүлэх урт хугацааны бодлого батлахаар ажиллаж байна.

Бид зөвлөх компанийн өгсөн зөвлөмжийн дагуу ажиллаж байгаа ба шууд нислэг удахгүй эхэлнэ гэж найдаж байна. Та бүхэн мөн Монгол Улсыг энэ талаар дэмжиж, тусалж өгөөрэй.

Э.Төрбаяр даргын хэлсэнчлэн бид 4 нисэх буудлаа өргөтгөх, технологийн шинэчлэл хийх, дэлхийтэй хөл нийлүүлэн алхах талаар ИНЕГ нь бодлого боловсруулан, төлөвлөж ажиллаж байна. Аливаа төсөлд сайн боловсруулсан төлөвлөгөө, хөрөнгө оруулалт хоёр шаардлагатай байдаг. Иймд та бүхэнтэй энэ талаар хамтран ажиллая, зөвлөмж авъя, харилцъя. Та бүхэнд ажлын амжилт хүсье.

Ноэль Арбис: Та бүхний сонгосон Викс группийн зөвлөмжийг бас сонсоорой. Анхаарал хандуулах шаардлагатай газруудыг хэлээд өгөх байх аа. Бид ойрын 3 сарын хугацаанд Монголд айлчилна. Харилцаа, холбоогоо нээлттэй байлгая. Манай нисэх буудал хариуцсан багтай та бүхнийг холбож өгье. Эдгээр нисэх буудлууд Японтой хамтарсан уу эсвэл Монгол Улс дангаараа хариуцдаг уу?

Э.Төрбаяр: ИНҮТ-ийн харьяанд 18 нисэх буудал байдаг, үүнээс 4 нисэх буудлыг бүсчлэн сонгосон. Хэлэхээ мартсан нэг зүйл байна. Манайх агаарын навигацгийн үйлчилгээ үзүүлэх тал дээр олон улсын бүх стандарт, шаардлагыг ханган ажилладаг бол аюулгүй хамгааллын чиглэлээр үзлэгийн хаалга, X-гау төхөөрөмж зэргийг NUBIA компанитай хамтран шинэчилж байгаа. Тэгэхээр аюулгүй байдал, хамгаалал талаар сургалт, зөвлөгөө үзүүлэх боломж бий юу?

Нозль Арбис: Бээжин дэх манай ЭСЯ-ны мэргэжилтэн Шэрри Сото аюулгүй байдлын асуудал хариуцан ажилладаг. Улаанбаатар хотод 2 ч удаа томилогдон ажилласан туршлагатай. Би буцаж очоод энэ асуудлаар сануулаад хэлээд өгье.

Бид нисэх буудал, аюулгүй байдлаар хамтран ажиллахаар боллоо. Мөн Викс групп тайлангаа дуусгахаар Альмира та бүхнийг хариуцсан гол хүн байх болно.

Би энэ уулзалтаа дуусгаад шууд нисэх буудлын асуудал хариуцсан багтайгаа холбогдож эхэлнэ. Танай байгууллагаас гол харилцах хүн нь хэн байх вэ?

Э.Төрбаяр: ИНЕГ-аас та бүхэнтэй мэдээж Г.Батбаяр дарга харилцаж явна. ИНҮТ өөс Ж.Хатанхүү харилцах болно. ИНҮТ-ийн агаарын навигаци гээд гэрчилгээ бүгд төвийн даргад төвлөрдөг тул харилцах шуудангууд бүгд давхар ирэх болно.

Нозль Арбис: Ойлголоо. Бид Монгол Улсад ажиллах хугацаагаа та бүхэнд урьдчилан мэдэгдэх болно.

Э.Төрбаяр: Шууд нислэг хэлэх хугацааны талаар та бүхэнд мэдээлэл байна уу?

Нозль Арбис: Болоогүй гэж ярьж байсан. Викс групп 10 сар хүртэл ажиллаж өөрсдийн үнэлгээг хийнэ. Ингээд 2011 оны болон өнөөдөр хийсэн 2 үнэлгээгээ харьцуулна. Үүний дараа Тээврийн аюулгүй байдлын захиргааны (TSA) Олон улсын нисэхийн аюулгүй байдлын үнэлгээ (IASA) хийнэ. МИАТ аль хэдийнээ материалаа бүрдүүлж өгсөн. Бид Викс группийн техникийн үнэлгээг мөн хүлээж байна. Эдгээр мэдээллийг бид Вашингтонд суугаа танай Элчин сайдад өгсөн. Шууд нислэг 2 – 3 жилдээ хийхгүй гэдгийг мэдэж байгаа.

Б.Энх-Амгалан: Бид зөвлөх компанийн өгөх бүх зөвлөмжийг төлөвлөгөөний дагуу сайн биелүүлж явах болно. Та бүхэн өөрсдийн зүгээс голлон харилцаж буй Г.Батбаяр даргыг дэмжиж, зөвлөж өгч байгаарай.

Нозль Арбис: Тэгэлгүй яах вэ. Манай Мү Жүн өмнө нь Хятадын Нислэгийн хөдөлгөөний удирдлагын товчоонд ажиллаж байсан. Та бүхний өнөөдөр сонссон Ма Бин, Ма Тао гээд бүгд түүний нэг ангийнхан. Бид Хятадтай нягт хамтран ажилладаг бөгөөд ийм туршлагатай хамтрагчтай байгаадаа баяртай байна.

Мү Жүн: Танилцахад таатай байна. ИНЕГ болон ИНҮТ хоорондын харилцааг тодорхойлж өгнө үү.

Э.Төрбаяр: Бид босоо удирдлагатай, 2 өөр бүтэцтэй байгууллага. ИНЕГ бодлогоо гаргаж, ИНҮТ хэрэгжүүлдэг юм.

Мү Жүн: Хятадын Иргэний нисэхийн удирдах газар болон Нислэгийн хөдөлгөөний удирдлагын товчоотой адил гэсэн үг үү?

Э.Төрбаяр: Тийм ээ.

Ноэль Арбис: Та бүхэн бүх асуулт, хүсэлтээ нэгтгээд илгээгээрэй. Бид та бүхэнтэй хамтран ажиллах болно гэснээр уулзалт өндөрлөв.

Мөн ИНҮТ-ийн дарга Э.Төрбаяр Японы Агаарын навигацийн үйлчилгээний байгууллагын (JANS) Нислэгийн хөдөлгөөний олон улсын асуудал эрхэлсэн газрын дарга Такаюүки Харада, мэргэжилтэн Киоко Сато нартай уулзаж, Электроник навигацийн судалгааны институттай мэдээлэл солилцооны чиглэлээр хамтран ажиллах талаар санал солилцсон.

Сингапурын Иргэний нисэхийн удирдах газрын Нисэхийн хөдөлгөөний үйлчилгээний хэлтсийн Senior Chief (ATM)/ Chief (ATM-1) Teo Tian Hong болон Next Generation Programme Office-ийн Орлогч дарга (Бүсийн нислэгийн хөдөлгөөний удирдлага) Ho Wei Sean нартай товч уулзалт хийн, өөрийн ИНҮТ-ийн үйл ажиллагааг танилцуулж, хоёр байгууллагын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх талаар идэвхтэй ажиллах хүсэлтэй буйгаа илэрхийлэв.

Япон, Сингапурын тал цаашид хамтран ажиллах сонирхлоо илэрхийлж, орон нутгийн нисэх буудлыг өргөжүүлэх төсөлд анхаарлаа хандуулж байлаа.

ТАНИЛЦСАН:

ИНЕГ-ЫН БХХ-ИЙН ДАРГА

ИНЕГ-ЫН ГХХ-ИЙН ДАРГА

ХЯНАСАН:

ИНҮТ-ИЙН ДАРГА

ТАЙЛАН БИЧСЭН:

ИНҮТ-ИЙН ХАХ-ИЙН ГАДААД
ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА ХАРИУЦСАН
АХЛАХ МЭРГЭЖИЛТЭН

Ч.ОДГЭРЭЛ

Г.БАТБАЯР

Э.ТӨРБАЯР

Ж.ХАТАНХҮҮ